

เรืออดีตความสัมพันธ์ไทย-จีน

ณงนภา สทาวโรดม¹

หลังจากที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติในปีพุทธศักราช 2513 รวมทั้งการถอนตัวจากสงครามอินโดจีนในปีพุทธศักราช 2516 ของสหรัฐอเมริกาแล้ว ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทยเราด้วย และจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไทยเราต้องปรับนโยบายต่างประเทศเสียใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไทยเราเริ่มผ่อนคลายนโยบายเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ และทำที่สุดหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีคนที่ 13 ของไทย ก็ได้เดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่งและได้ออกแถลงการณ์สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตร่วมกันระหว่างไทยกับจีน เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 นับแต่นั้นมาไทยเราก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเป็นทางการด้วยดีเสมอมา จนถึงปัจจุบัน (พุทธศักราช 2540) นับเป็นเวลา 22 ปีพอดี

อันที่จริงจากเอกสารจีนในสมัยราชวงศ์หยวนบันทึกไว้ชัดเจนว่า ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีแล้ว ความสัมพันธ์ได้เริ่มขึ้นโดยจีนได้ส่งทูตมาก่อนในปีพุทธศักราช 1825 เพื่อชักชวนให้มิไม่ตรีต่อกัน แต่ความสัมพันธ์ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในอีก 12 ปีต่อมา คือในปีพุทธศักราช 1837 โดยจักรพรรดิกุบไลข่าน (หว่านลีโฉะสองเต้) แห่งราชวงศ์หยวนหรือหวงของจีน ได้ส่งทูตมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งตรงกับสมัยที่ขุนรามคำแหงมหาราช พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 3 แห่งราชวงศ์พระร่วง และครั้งนี้ได้รับการตอบสนองจากไทยเป็นอย่างดี นับแต่นั้นมาก็เริ่มมีการติดต่อค้าขาย และได้ส่งเครื่องราชบรรณาการต่อกันเรื่อยมา

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ครั้งนั้นเป็น

ความสัมพันธ์ทางการค้าเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าการค้าในระยนั้นจะยังไม่ใหญ่โตอะไรนัก แต่ก็เป็นการค้าทั้งในระดับกษัตริย์และเอกชน ทั้งนี้โดยมีพ่อค้าจีนเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เนื่องจากคนจีนมีความชำนาญด้านการค้าขาย และได้ทำการค้ากับคนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มานาน ก่อนที่จะมาทำการค้าอย่างเป็นทางการกับไทยสมัยสุโขทัย

สำหรับสินค้าที่นำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันนั้นไทยมีสินค้าหลายชนิดที่จีนต้องการ เช่น เครื่องหอม ไม้ฝาง หนังสัตว์ เขาสัตว์และเครื่องเทศชนิดต่าง ๆ ในขณะที่เดียวกันจีนก็มีสินค้าหลายชนิดที่ไทยต้องการด้วยเช่นกัน ได้แก่ ผ้าแพร ผ้าไหม เครื่องประดับ และเครื่องถ้วยชาม เป็นต้น

ครั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาได้ถูกสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีของไทยในเวลาต่อมา ก็มีหลักฐานระบุว่า ไทยสมัยนี้ได้ติดต่อค้าขายกับจีนด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในจดหมายเหตุจีนซึ่งขุนเจ้านเงินอักษร (ถันจูวาทร์ จันหวีช, 2529 : 218) ได้แปลไว้เมื่อปีพุทธศักราช 2524 ว่า พระเจ้าหงอู่ กษัตริย์พระองค์แรกของราชวงศ์หมิง (เหม็ง) ของจีน ซึ่งครองราชย์ในปีพุทธศักราช 1911-1942 ทรงส่งทูตมายังราชอาณาจักรไทย ในปีพุทธศักราช 1911 เพื่อทรงชักชวนให้พระมหากษัตริย์ไทยทรงส่งทูตไปจีนบ้าง และต่อมาในปีพุทธศักราช 1914 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบรมราชาธิราชที่ 1 หรือขุนหลวงพงั่ว (พุทธศักราช 1913-1931) ไทยก็ได้ส่งทูตไปจีนเป็นการตอบแทน โดยพระบรมราชาธิราชที่ 1 ทรงมีพระราชสาสน์รวมทั้งพระราชทานเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงจีนด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น ช้าง นอแรด รวมทั้งของพื้นเมืองและของป่าต่าง ๆ ส่วนพระเจ้าหงอู่ก็ได้พระราชทานผ้าไหมหลายม้วนมาถวายพระมหากษัตริย์ไทย และนับแต่นั้นมาก็มีการแลกเปลี่ยนทูตกันและกันเสมอมา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ได้ทวีความสัมพันธ์แนบแน่นยิ่งขึ้น ในรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชหรือพระอิทราชาติที่ 1 (พ.ศ. 1952-1967) ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าหย่งเลอะ (พ.ศ. 1946-1968) ของจีน ทั้งนี้เพราะ

ลักษณะการค้าของไทยกับต่างประเทศ ตั้งแต่ สมัย กรุงศรีอยุธยา เป็นต้นมา จะทำการค้าในระบบผูกขาด กล่าวคือ พระคลังสินค้าจะทำหน้าที่ควบคุมการค้าซื้อขายสินค้าทั้งปวง

ตลอดจนนำใช้กว่า) ผ้าแพร ไหมดิบ ทองคำ ใบชา เครื่องเหล็กและเครื่องทองของเค็ม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ความสัมพันธ์ไทยกับจีนก็หยุดชะงักหรือห่างเหินไปบ้างบางช่วง เช่น ในปีพุทธศักราช 2112 ซึ่งไทยเราต้องสูญเสียอิสรภาพแก่พม่า เป็นต้น แต่หลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชประกาศเอกราชจากพม่าแล้ว ความสัมพันธ์ไทยกับจีนก็ได้ดำเนินต่อมา จนแม้เมื่อราชวงศ์หมิงของจีนหมดอำนาจลง (พ.ศ.2197)

จีนที่เดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย ครั้นเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ซึ่งเคยได้รู้จักคุ้นเคยมาก่อนแล้ว จึงได้กระชับความสัมพันธ์ให้สนิทแนบแน่นยิ่งขึ้นในฐานะที่เป็นพระสหายเก่า ประกอบกับในขณะนั้นพระเจ้าหย่งเลอะเองก็มีความประสงค์ที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศจีนกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เจริญกว่าในรัชกาลก่อน ๆ อีกด้วย จึงให้เงินเหอ (แต่ฮั่ว) คุมขบวนเรือสินค้าและเรือรบพร้อมด้วยทูตจีนมาเยือนประเทศต่าง ๆ ในแถบนี้ ในช่วงปีพุทธศักราช 1947-1974 และได้แวะเมืองไทยด้วย 2-3 ครั้ง ด้วยเหตุนี้ทำให้ไทยกับจีนมีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

การค้าขายกับจีน คงจะช่วยให้เศรษฐกิจไทยเราดียิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) ได้ส่งเสริมการค้าทางเรือกับจีนอย่างกว้างขวาง และคาดว่าคงจะสร้างเรือสำเภาขึ้นหลายลำเพื่อการนี้ ส่วนสินค้าออกของไทยที่ส่งไปขายในสมัยนี้ได้แก่ พริกไทย ไม้ฝางและไม้กฤษณา เป็นต้น ส่วนสินค้าของจีนที่สำคัญได้แก่ เครื่องถ้วยชามทั้งที่มีคุณภาพดีและคุณภาพเลว (คนไทยนิยมใช้ถ้วยชามของจีนมากกว่าของไทย เพราะมีน้ำหนักเบาดีกว่า บางกว่า เคลือบน้ำยาเรียบร้อยกว่า

และราชวงศ์ชิงซึ่งครองอำนาจต่อมาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนก็ดำเนินต่อไปได้ด้วยดี ดังเช่นในปีพุทธศักราช 2221 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้จัดส่งคณะทูตภายใต้การนำของหลวงวิสุตารุณทร (ต่อมาได้เป็นเจ้าพระยาโกษาธิบดีและได้เป็นหัวหน้าคณะทูตไทยไปเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส) พร้อมเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้าคังซีแห่งราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 2205-2266) เป็นต้น

อนึ่ง ลักษณะการค้าของไทยกับต่างประเทศตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา จะทำการค้าในระบบผูกขาด กล่าวคือ พระคลังสินค้าจะทำหน้าที่ควบคุมการค้าซื้อขายสินค้าทั้งปวง รวมทั้งสามารถเลือกซื้อและกำหนดราคาสินค้าที่ทางราชการต้องการได้เองอีกด้วย ก่อนที่จะอนุญาตให้พ่อค้าต่างชาตินำไปขายให้กับประชาชน การค้าลักษณะนี้แม้จะทำกำไรสูง แต่เป็นการเอาเปรียบพ่อค้าต่างชาติอยู่มาก จึงเป็นเหตุให้จำนวนพ่อค้าชาวต่างชาติลดลงไปบ้าง ยกเว้นพ่อค้าชาวจีน ดังนั้นไทยกับจีนจึงยังคงติดต่อกันเรื่อยมา จนถึงพุทธศักราช 2310 ซึ่งตรงกับรัชกาลของพระเจ้าเจียนหลง (พ.ศ. 2279-2339) จึงหยุดชะงักลงอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากไทยต้องเสียกรุงให้แก่พม่า

ความสัมพันธ์ไทยกับจีน ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่พระเจ้ากรุงธนบุรี (จีนเรียกเจิ่นเจ้า) กอบกู้เอกราช ได้สำเร็จ จากนั้น พระองค์จึงได้จัดส่ง คณะทูตพร้อมด้วย พระราชสาสน์และ เครื่องราชบรรณาการ

ไปยังเมืองจีน โดยมีพระยามหาอนุภาพ เป็นหัวหน้า ในปี พุทธศักราช 2324 ซึ่งตรงกับปีที่ 46 ของรัชกาลพระเจ้า เจียนหลง และนับแต่นั้นมาความสัมพันธ์ก็ดำเนินไปได้ ด้วยดี จนเมื่อไทยสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี แล้ว ก็ยังคงติดต่อค้าขายต่อกันสืบมา จนกระทั่งถึง ต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงยกเลิกไป เนื่องจากทางจีนเกิดความยุ่งยากภายในและ ถูกคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตกอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การค้าระหว่างไทยกับจีน นับแต่ต้นมานั้น จะเป็นการค้าแบบบรรณาการ กล่าวคือ หากไทยจะส่งสินค้าไปค้าขายยังประเทศจีน จะต้องจัดส่ง คณะทูตพร้อมเครื่องราชบรรณาการไปถวายจักรพรรดิจีน ด้วยทุกครั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะจีนถือว่าตนเป็นชาติใหญ่ ใครต้องการค้าขายกับจีนจะต้องมีเครื่องราชบรรณาการ มาถวายจักรพรรดิจีนเพื่อขอมสวามีภักดีก่อน มิฉะนั้น จะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำการค้า แต่สำหรับไทยเราคิดว่า การจัดเครื่องราชบรรณาการไปถวายนั้น เป็นการแสดง อหฺยาศัยไมตรีต่อกันเท่านั้น ส่วนจีนจะคิดอย่างไรไทยเรา ไม่คิดใจ เพราะหลังจากถวายพระราชสาสน์และเครื่องราช บรรณาการแล้ว เราจะได้รับของตอบแทนมีค่ามากกว่าที่นำไป ถวายถึง 3 เท่า ซึ่งส่วนแต่เป็นของไทยเราต้องการทั้งสิ้น เช่น ผ้าไหม เครื่องถ้วยชามอย่างดี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้รับความสะดวกในเรื่องการค้าอีกด้วย เช่น เรือสินค้า ไม่ถูกตรวจค้น ทั้งยังซื้อและขายสินค้าได้โดยไม่ต้องเสียภาษี ตลอดจนได้รับความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่จีนเป็นอย่างดี ไทยจึงจัดเครื่องบรรณาการไปถวายเสมอมา แต่ธรรมเนียม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนนั้น มีมานานแล้ว เป็นความสัมพันธ์ทั้งทางการทูต และการค้าไปพร้อม ๆ กัน

ปฏิบัติดังกล่าวได้ยกเลิกไปในสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจาก พระองค์ไม่โปรดวิธีการที่จีนตีขลุมว่าไทยเป็นเมืองขึ้น

แต่ในเรื่องการค้า ไทยยังคงติดต่อ ค้าขายกับจีนเช่นเดิม สำหรับ การเดินทางติดต่อไป

มาระหว่างกัน นั้น เดิมทีเดียวใช้เรือเดินทะเลที่เรียกว่า ลำเภา (สะเภา หรือตะเภา) เรือชนิดนี้มีทั้งประเภท 2 เสา และ 3 เสา ใบของเรือทำเป็นสี่เหลี่ยมมีไม้ 5-6 อัน สำหรับ ชิงใบให้ตั้ง ไม้ดังกล่าวเรียกว่า "เสียว" เสาใบแต่ละเสาจะมี ผ้าใบเรือเพียงผืนเดียว (เรือกำปั่นแต่ละเสามีผ้าใบซ้อนทับ กันหลายผืน) ลักษณะเด่นที่สังเกตได้อีกอย่างหนึ่งของ เรือลำเภา ก็คือตอนท้ายเรือจะมีระดับสูงกว่าตอนหัวเรือ มากและมี "บาทลี" (ห้องสำหรับนอน) ด้วย การที่ทำ ตอนท้ายสูงกว่าตอนหัว เพราะคนถือพังกายอยู่ตอนท้ายเรือ ส่วนสมอของเรือชนิดนี้จะใช้ไม้เรียงเดียว ยาวประมาณ 9-12 ฟุต เวลาใช้ต้องมีหินถ่วงให้หนักอีกด้วย

ข้อดีของเรือลำเภาก็คือ สามารถแล่นฝ่าคลื่นลม ในทะเลเล็กได้ดี นอกจากนั้นยังเป็นเรือกินน้ำตื้น สามารถ แล่นได้ใกล้ฝั่งมากกว่าเรือกำปั่นของชาวตะวันตก แต่ข้อเสีย ก็คือแล่นช้ากว่า ดังนั้นในเวลาต่อมาจึงเปลี่ยนมาใช้เรือกำปั่น และเรือกลไฟแทนตามลำดับ จนเลิกการค้าติดต่อกันไป ใน ต้นรัชกาลที่ 5 ดังกล่าวแล้ว

สรุปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนนั้น มีมานานแล้ว เป็นความสัมพันธ์ทั้งทางการทูตและการค้า ไปพร้อม ๆ กัน และเป็นความสัมพันธ์ด้วยดีต่อกันเสมอมา แม้ว่าบางช่วงบางเวลาจะห่างเหินไปบ้างเนื่องจากเกิดความ ยุ่งยากภายในของทั้งสองประเทศ แต่เมื่อเหตุการณ์ บ้านเมืองเข้าสู่สภาวะปกติแล้ว ทั้งสองฝ่ายก็ได้ร่วมกัน พินิจสัมพันธ์ภาพขึ้นมาใหม่ทุกครั้ง ในเวลาไม่นานนัก จะมาห่างเหินเป็นช่วงระยะเวลายาวนานเกือบหนึ่ง ศตวรรษก็คือตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา สืบเนื่องจาก

ขณะนั้นในจีนเกิดความยุ่งยากภายในหลายประการ อีกทั้งยังต้องทำสงครามกับชาติตะวันตกหลายชาติและหลายครั้ง แต่ในที่สุดเหมาเจ๋อตงก็ได้สถาปนาจีนขึ้นเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อ 1 ตุลาคม 2492 ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ และด้วยระบอบการปกครองที่แตกต่างกันนี้เอง จึงเป็นเสมือนกำแพงมาขวางกั้นเอาไว้ อย่างไรก็ตาม

อาจเป็นด้วยผูกพันและความต้องอาศัยกันมาแต่โบราณ (ไทยนิยมค้าขายกับจีน เพราะชอบที่จีนยอมโอนอ่อนให้กับไทยเสมอ ซึ่งผิดกับพ่อค้าตะวันตก) จึงส่งผลให้ทั้งสองประเทศ ได้ร่วมกันสถาปนาความสัมพันธ์กันขึ้นมาใหม่นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 เป็นต้นมาและคงจะยาวนานสืบไป

บรรณานุกรม

ชัย เรื่องศิลป์. 2533. ประวัติศาสตร์ไทยด้านเศรษฐกิจแต่โบราณถึง พ.ศ. 2399. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
 ทัศนภูภัทร จันทวิช. 2529. เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
 ประกอบ โชประการ. 2518. สายสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ไทย-จีน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
 เลียง เสถียรสุด. มปป. ประวัติวัฒนธรรมจีน. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนภาพพิมพ์ จำกัด.
 วิลาสวงค์ พงศบุตร. 2520. แบบเรียนสังคมศึกษา ส 421, ส 422 ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.
 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
 วุฒิชัย มูลศิลป์. 2531. ดุลยจีนท้องถิ่นมั่งกร. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.

